

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ
В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ**

*Методичні рекомендації
до самостійної роботи*

Укладачі:
В. О. Боняк, М. П. Войтюк

Дніпро – 2025

УДК 342.7:351.74

3-12

*Рекомендовано до друку
Науково-методичною радою ДДУВС
(протокол № 10 від 20.06.2025)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Людмила МУДРИЄВСЬКА, завідувач кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, кандидат філософських наук, кандидат юридичних наук, доцент;

Наталія УРМАН, представник Департаменту головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України, майор поліції.

3-12 Забезпечення прав людини в діяльності поліції : метод. рек. до самост. роб. / уклад: В. О. Боняк, М. П. Войтюк. Дніпро : ДДУВС, 2025. 44 с.

Методичні рекомендації до самостійної роботи підготовлені відповідно до програми навчальної дисципліни «Забезпечення прав людини в діяльності поліції» і враховують сучасні досягнення юридичної науки.

Надані у навчальному виданні завдання до самостійної роботи сприятимуть засвоєнню здобувачами вищої освіти знань щодо забезпечення та захисту прав людини й громадянина, дотримання основоположних прав та свобод людини працівниками поліції, механізмів захисту прав людини та громадянина, особливостей звернення за захистом своїх прав до міжнародних судових органів.

Методичні рекомендації призначені для науково-педагогічних працівників, здобувачів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

© Укладачі, 2025

© ДДУВС, 2025

ЗМІСТ

Укладачі.....	4
Передмова.....	5
Тема 1. Права і свободи людини та механізм їх забезпечення.....	9
Тема 2. Дотримання права на свободу та особисту недоторканність.....	12
Тема 3. Заборона катувань та інших форм жорстокого поводження.....	15
Тема 4. Право на приватність та захист персональних даних	21
Тема 5. Свобода мирних зібрань.....	26
Тема 6. Особливості захисту і дотримання прав окремих категорій людей ...	31
Тема 7. Міжнародне гуманітарне право та захист прав людини.....	35
Рекомендована література	38

УКЛАДАЧІ

Валентина БОНЯК, завідувач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права та прав людини Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Марина ВОЙТЮК, викладач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права та прав людини Дніпровського державного університету внутрішніх справ, капітан поліції.

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Забезпечення прав людини в діяльності поліції» є дисципліною професійно-практичного спрямування, яка викладається у всіх закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських.

Запропоновані методичні рекомендації враховують сучасні міжнародні та національні стандарти у сфері захисту прав та основоположних свобод людини і громадянина; визначають особливості забезпечення прав людини органами Національної поліції у період дії правового режиму воєнного стану; правові підстави тимчасового обмеження прав людини в межах здійснення правоохоронної діяльності; забезпечення прав окремих категорій людей, а також захист прав цивільного населення в умовах збройного конфлікту.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Забезпечення прав людини в діяльності поліції» є сформулювати у здобувачів вищої освіти вміння та навичок у вирішенні правових та організаційних питань, які полягають у дотриманні та захисті рівних прав та свобод людини, при цьому враховуються різні категорії населення: біженці, внутрішньо переміщені особи, мігранти, національні меншини, маломобільні групи, особи з інвалідністю та ін., особливостях звернення за захистом своїх прав до міжнародних судових установ.

Навчальна дисципліна «Забезпечення прав людини в діяльності підрозділів поліції» належить до вибіркової дисципліни освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність (поліцейські)», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність».

За освітньо-професійною програмою сформовано перелік компетентностей, а саме:

Загальні компетенції:

ЗК1. здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК2. знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК5. здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК6. усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем;

ЗК10. здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ правоохоронної діяльності; дотримання основних принципів реалізації правоохоронної функції держави;

СК4. здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань та навичок у професійній діяльності;

СК5. здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел;

СК7. здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості та суспільства, протидіяти нелегальній (незаконній) міграції, тероризму та торгівлі людьми;

СК20. здатність вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень, заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб та публічній безпеці;

СК21. здатність реалізовувати завдання Національної поліції України в сфері загальної та індивідуальної профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. До переліку раніше здобутих результатів навчання відносяться знання з «Теорії держави та права», «Конституційного права».

Програмні результати навчання. Відповідно до вимог освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати такі **результати навчання**:

РН1. Розуміти історичний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності.

РН2. Організовувати культурний діалог на рівні, необхідному для ефективної професійної діяльності.

РН3. Збирати необхідну інформацію з різних джерел, аналізувати і оцінювати її.

РН6. Розуміти принципи і мати навички етичної поведінки, соціально відповідальної та свідомої діяльності у сфері правоохоронної діяльності.

РН11. Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН14. Здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя, підвищення професійної майстерності, вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності.

РН22. Вміти оцінювати обстановку, рівень потенційних загроз та викликів, прогнозувати розвиток обстановки, дій правопорушників та противників, вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення правопорушень.

Самостійна робота є формою освітнього процесу, згідно з якою завдання плануються спільно із науково-педагогічним працівником (далі –

НПП), виконуються під його методичним керівництвом, проте без прямої участі НПП. Основним завданням НПП – організувати пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти (далі – Здобувачі), однак знання здобувачі отримують самостійно.

Метою самостійної роботи є засвоєння в повному обсязі робочої програми навчальної дисципліни і послідовне формування у Здобувачів самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця. Обсяг навчального часу, відведений для самостійної роботи, визначається навчальним планом та виноситься на підсумковий контроль разом із навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час проведення аудиторних занять.

Самостійна робота Здобувача, що передбачена робочою програмою навчальної дисципліни, оцінюється науково-педагогічним працівником за 10-бальною шкалою. Бали за самостійну роботу виставляються у журналі обліку роботи навчальної групи в окремій графі перед проведенням підсумкового контролю.

До самостійних робіт належать такі: підготовка есе, рефератів, власні дослідження до конференцій, підготовка мультимедійних презентацій, написання словника (не менш як 150 слів), конспекту лекційних та семінарських занять. Науково-педагогічні працівники кафедри можуть нараховувати заохочувальні бали за додаткову самостійну роботу, яка сприяє поглибленому вивченню навчальної дисципліни «Забезпечення прав людини в діяльності поліції» (підготовка конкурсної наукової роботи, публікація статі, тез доповідей на науково-практичних заходах, участь у вікторинах та олімпіадах та ін.). Проте при нарахуванні заохочувальних балів загальна сума балів за самостійну роботу не повинна перевищувати максимально допустиму – 10 балів.

Основними функціями самостійної роботи здобувачів вищої освіти є:

- **пізнавальна** – здобувач вищої освіти засвоює систематизовані знання з навчальної дисципліни;
- **самостійна** – формує у здобувача вміння і навички, самостійного їх оновлення і творчого застосування;
- **прогностична** – вміння вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання;
- **коригуюча** – визначається вмінням вчасно коригувати свою діяльність;
- **виховна** – формує у здобувача самостійність як рису характеру.

Контроль за виконанням самостійної роботи включає:

- перевірку мультимедійних презентацій;
- перевірку рефератів та творчого завдання;
- перевірку відповідей на тестові завдання;

- виконання практичних завдань;
- перевірку словникової роботи;
- перевірку конспекту лекційних та семінарських занять.

До основних рис навчальної та науково-творчої діяльності, які необхідні для успішної роботи майбутнього поліцейського, належать наступні риси:

- дисциплінованість;
- самостійність;
- системність;
- організованість;
- творчий підхід, а також креативність.

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Забезпечення прав людини в діяльності поліції» розраховані на здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, зокрема майбутніх поліцейських підрозділів превентивної діяльності та кримінальної поліції.

ТЕМА 1. ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ ТА МЕХАНІЗМ ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

I. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

1. Діяльність моніторингової місії Організації Об'єднаних Націй з прав людини в Україні.
2. Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні.
3. Департамент головної інспекції та дотримання прав людини: структура та діяльність.

II. Теми рефератів:

1. Історія розвитку прав людини.
2. Міжнародна, європейська та національна системи захисту прав людини і основних свобод.
3. Роль Європейського суду з прав людини в механізмі захисту прав і свобод людини.
4. Структура регіональної міжнародної організації – Ради Європи.

III. Вирішити тестові завдання:

1. Третє покоління прав людини пов'язане з виникненням:

- A. колективних прав;
- B. громадянських прав;
- C. політичних прав;
- D. соціально-культурних прав.

2. В якому національному нормативно-правовому акті зазначається, що «права і свободи людини визнаються найвищою соціальною цінністю, вони є невідчужуваними та непорушними»?

- A. у Законі України «Про Національну поліцію»;
- B. у Конституції України;
- C. у Постанові Верховної Ради України «Про дотримання правоохоронними органами України конституційних гарантій та законності в забезпеченні прав і свобод людини»;
- D. в усіх вищезазначених варіантах.

3. Яке з наведених прав є абсолютним?

- A. право на вільний вибір місця проживання;
- B. на особисту свободу та недоторканність;
- C. право на освіту;
- D. право брати участь в управлінні державними справами.

4. В Європейський Суд з прав людини надсилаються звернення, спрямовані проти:

- А. приватних осіб;
- В. держав;
- С. держав, що ратифікували Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.);
- Д. юридичних осіб.

5. Вкажіть місце розташування Європейського суду з прав людини?

- А. Женева;
- В. Лондон;
- С. Париж;
- Д. Страсбург.

6. В якому році Україна ратифікувала Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод?

- А. у 1991 році;
- В. у 1995 році;
- С. у 1996 році;
- Д. у 1998 році.

7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод має особливе значення для:

- А. держав – членів Європейського Союзу;
- В. держав Європи;
- С. держав – членів Ради Європи;
- Д. для країн СНД.

8. Комітет ООН з прав людини розташований у місті:

- А. Женева;
- В. Лондон;
- С. Париж;
- Д. Гаага.

9. Протягом якого строку особи можуть направити звернення до Європейського Суду з прав людини?

- А. тримісячний строк з дня виявлення правопорушення;
- В. протягом чотирьох місяців з дня винесення остаточного судового рішення;
- С. шестимісячний строк з дня винесення остаточного рішення на національному рівні;
- Д. шестимісячний строк з дня виявлення правопорушення.

10. Які фактори є детермінантами порушення прав і свобод людини працівниками поліції?

- А. соціально-економічні;
- В. соціально-психологічні;
- С. організаційно-управлінські;

D. всі вищезазначені.

IV. Підготуйте кросворд на тему «Права і свободи людини та механізм їх забезпечення».

V. Підготуйте тестові завдання з теми «Права і свободи людини та механізм їх забезпечення» (не менше 10 запитань).

VI. Опрацюйте наукові джерела та підготуйте письмову інформацію на тему: «Сучасний стан забезпечення прав людини в Україні».

VII. Опрацюйте наукові та навчальні, навчально-методичні джерела й підготуйте письмову відповідь на тему: «Процедура звернення до Європейського суду з прав людини».

VIII. Словникова робота: права та свободи людини, генезис становлення прав людини, покоління прав людини, забезпечення прав людини, дотримання прав і свобод людини, Європейський суд з прав людини, Рада Європи, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, практика Європейського суду з прав людини, порядок звернення за захистом своїх прав до міжнародних судових установ.

ТЕМА 2. ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ

I. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

1. Право на свободу та право на особисту недоторканність у контексті нормативного забезпечення та прецедентної практики Конституційного суду в Україні.
2. Правові гарантії конституційного права на свободу та особисту недоторканність.
3. Міжнародно-правові гарантії права на свободу та особисту недоторканність.

II. Скласти схеми:

1. Складіть порівняльну схему «свобода та особиста недоторканність» за міжнародним правом та національним законодавством.
2. Складіть порівняльну схему: правові засади здійснення затримання на міжнародному та національному рівнях.

III. Теми рефератів:

1. Особливості застосування статті 5 (право на свободу та особисту недоторканність) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
2. Право недоторканності людини та право недоторканності Президента України.

IV. Вирішити тестові завдання:

1. **Норма внутрішнього законодавства, що регламентує правила позбавлення свободи людини, відповідно до вимог Європейського Суду з прав людини, повинна бути:**
 - A. доступною;
 - B. точно сформульованою;
 - C. прийнята парламентом;
 - D. доступною та точно сформульованою.
2. **Що означає термін «розумний строк судового розгляду» відповідно до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод?**
 - A. не більше 30 діб;
 - B. не більше 3 місяців;
 - C. тривалість попереднього ув'язнення не повинна дорівнювати тривалості очікуваного покарання за вироком суду;

D. не більше 6 місяців.

3. Строк адміністративного затримання визначений у:

A. Конституції України;

B. Законі України «Про Національну поліцію»;

C. Кодексі України про адміністративні правопорушення;

D. Кримінальному процесуальному кодексі України.

4. Згідно з чинним законодавством термін адміністративного затримання обчислюється з моменту:

A. доставляння правопорушника для складання протоколу;

B. фактичного затримання особи;

C. складання протоколу про адміністративне затримання;

D. не встановлений момент, з якого починається перебіг строку адміністративного затримання.

5. Протягом якого строку працівники Національної поліції повинні повідомити родичів про місце перебування затриманих або заарештованих осіб?

A. негайно;

B. негайно, але не пізніше як через дві години після затримання або арешту (взяття під варту);

C. негайно, але не пізніше як через три години після затримання або арешту (взяття під варту);

D. протягом 72 годин з моменту затримання.

6. На етапі затримання до типових порушень прав людини особи НЕ відноситься:

A. неповідомлення про мотиви затримання;

B. неповідомлення до центру безоплатної правничої допомоги;

C. застосування заходів фізичного примусу, що не викликані поведінкою затримуваної особи;

D. всі варіанти є типовими порушеннями прав людини на етапі затримання.

7. Підставою для затримання може бути підозра у вчиненні особою:

A. конкретного правопорушення;

B. будь-якого правопорушення;

C. лише тяжкого злочину;

D. декількох правопорушень.

8. До основних прав затриманих осіб відповідно до міжнародних стандартів НЕ відноситься:

A. право особи повідомити про факт свого затримання третю сторону за власним вибором (члена родини, друга, консульство);

B. право доступу до адвоката;

C. право вимагати медичного обстеження лікарем за власним вибором (додатково до медичного обстеження, яке здійснюється лікарем, за зверненням поліції);

D. всі перелічені варіанти відносяться до основних прав затриманих осіб.

9. З урахуванням практики Європейського суду з прав людини надайте відповідь на питання: якщо особу затримано поліцією без видимих слідів насильства, однак під час звільнення виявляють тілесні ушкодження, то надавати пояснення, яким чином особа отримала тілесні ушкодження, повинні...

- A. затримана особа;
- B. поліцейський;
- C. судово-медична експертиза;
- D. адвокат.

10. Строк адміністративного затримання за загальним правилом становить:

- A. не більше 3 годин;
- B. не більше ніж 1 добу;
- C. не більше 72 годин;
- D. до розгляду справи суддею.

V. Підготуйте кросворд на тему: «Дотримання права на свободу та особисту недоторканність».

VI. Підготуйте тестові завдання з теми: «Дотримання права на свободу та особисту недоторканність» (не менше 10 запитань).

VII. Опрацюйте рішення Європейського суду з прав людини та за результатами підготуйте письмову доповідь:

Справа «Андрощук та інші проти України» рішення від 16.05.2024 року (URL: minjust.gov.ua/files/general/2024/05/30/20240530150834-19.pdf);

Справа «Бабін проти України» рішення від 09 лютого 2023 року (URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2023/02/24/20230224165441-66.pdf>);

Справа «Григоренко та інші проти України» рішення від 03 квітня 2025 року (URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2025/04/22/20250422134506-0.doc>).

VIII. Словникова робота: права та свободи людини, особиста свобода та недоторканність, Європейський суд з прав людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Національна поліція України, підстави затримання особи, строк затримання особи, «негайно проінформований», «розумний строк судового розгляду», «суддя чи інша посадова особа».

ТЕМА 3. ЗАБОРОНА КАТУВАНЬ ТА ІНШИХ ФОРМ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ

I. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

1. Міжнародно-правові механізми боротьби з катуваннями та іншими формами негуманного поводження.
2. Заборона катування в часи боротьби з тероризмом.
3. Дискримінація як нелюдське поводження.

II. Скласти схеми:

1. З урахуванням практики Європейського суду з прав людини складіть схему різновидів поводження, що заборонені ст.3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
2. Надайте визначення понять: «катування» та «нелюдське поводження і покарання» та схематично вкажіть критерії розмежування.

III. Теми рефератів:

1. Європейські стандарти протидії жорстокому поводженню.
2. Загальна характеристика діяльності Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.
3. Міжнародно-правові стандарти боротьби із катуванням.

IV. Вирішити тестові завдання:

1. Застосування катування має на меті:

- А. покарати особу за дії, які вчинила вона або третя особа, або у вчиненні яких вона підозрюється;
- В. залякати особу;
- С. отримати від особи або третіх осіб свідчень або зізнань;
- Д. правильно у всіх випадках.

2. До чинників, які необхідно враховувати при оцінюванні придатності місця для тимчасового перебування під вартою (в ізоляторах тимчасового тримання), не відноситься:

- А. можливість доступу до свіжого повітря осіб, які перебувають під вартою більше 24-х годин;
- В. доступ до питної води і їжі;
- С. забезпечення чистою постільною білизною;
- Д. розмір камери, близько 7 м² на одну особу.

3. Який нормативно-правовий акт закріплює норму: «Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям»?

- A. Конституція України;
- B. Закон України «Про Національну поліцію»;
- D. Кримінальний кодекс України;
- E. Кримінально-виконавчий кодекс України.

4. До якого міжнародного органу Україна як держава-учасниця Конвенції проти катувань один раз на чотири роки направляє доповіді щодо заходів, спрямованих на попередження катування або нелюдського поводження?

- A. Управління Верховного комісара ООН з прав людини;
- B. Комітет ООН з прав людини;
- C. Комітет ООН проти катувань;
- D. Спеціальний доповідач з питань катувань.

5. Із запропонованого переліку оберіть орган, який уповноважений в межах європейського континенту відвідувати в'язниці, поліцейські дільниці, психіатричні лікарні та інші подібні установи й надавати державним органам рекомендації щодо недопущення випадків катувань та нелюдського поводження:

- A. Суддя Європейського Суду з прав людини;
- B. Європейський комітет з попередження катувань;
- C. Комітет ООН проти катувань;
- D. Комітет ООН з прав людини.

6. Місії Організації безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) у сфері боротьби проти катування та жорстокого поводження мають такі зобов'язання:

- A. надавати допомогу та підтримку особам, які пережили катування;
- B. взаємодіяти із національними та міжнародними правозахисними організаціями, що консультують місію ОБСЄ з питань катування та жорстокого поводження в країні;
- C. в конкретних випадках перевіряти заяви про катування та жорстоке поводження;
- D. здійснення моніторингу за станом дотримання прав людини владними органами.

7. Залежно від вміщення у правах аспектів свободи «заборону катування та нелюдського поводження» слід віднести до:

- A. позитивного права;
- B. негативного права;
- C. природного права;
- D. відносного права.

8. Яка норма Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод визначає, що «ніхто не може піддаватися катуванню або

нелюдським чи принижуючим людську гідність видам поведження та покарання»?

- А. стаття 2 даної Конвенції;
- В. стаття 3;
- С. стаття 5;
- Д. стаття 6.

9. Дії держави, які суперечать «принципу партнерства», у взаємодії із Європейським комітетом з попередження катувань, мають свій прояв у:

- А. ненаданні повної або надання лише часткової інформації про місця позбавлення волі як у країні в цілому, так і в її окремих регіонах;
- В. несвоєчасному (із запізненнями) наданні інформації про місця позбавлення волі;
- С. неналежній (невідповідній) поведінці та ставленні посадових осіб до представників Комітету з попередження катувань;
- Д. правильно у всіх варіантах.

10. Із запропонованого переліку оберіть: «Який постійно діючий у складі Ради Європи орган, що уповноважений розглядати звернення від осіб, які вважають, що державою порушено їх права, визначених Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод»?

- А. Європейський комітет з попередження катувань;
- В. Європейський суд з прав людини;
- С. Спеціальний доповідач з питань катувань;
- Д. Комітет ООН з прав людини.

V. Виконати практичні завдання:

Завдання № 1.

Заповнюючи таблицю, визначте, що враховує Європейський суд з прав людини під час оцінки жорстокості поведження, що заборонено статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Поводження чи покарання, що принижує людську гідність	Нелюдське поведження чи покарання	Катування

Завдання № 2.

21 грудня 2021 року працівники поліції затримали громадянина Петренка І. А. за підозрою у вчиненні вбивства і крадіжки та доставили до територіального підрозділу поліції, де він перебував до 23 серпня 2021 року. Протягом цього часу різні працівники поліції наносили йому удари кулаками та ногами, пластиковими пляшками та книгами, застосовували електричний струм через електроди, прикріплені до його кінцівок, прикували кайданками до батареї на тривалий період часу, одягали на голову поліетиленовий пакет або протигаз і неодноразово перекривали потік повітря, внаслідок чого заявник декілька разів втрачав свідомість. Дані дії були вчинені, аби змусити Петренка І. А. зізнатися у злочинах, у вчиненні яких його підозрювали.

Надайте правову оцінку діям працівників поліції. Яку норму Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод було порушено?

Завдання № 3.

20 вересня 2022 року гр. А. під час святкування свого дня народження у студентському гуртожитку порушував публічний порядок у стані алкогольного сп'яніння. Щоб його заспокоїти, охоронець гуртожитку викликав поліцію. Оскільки гр. А. не виконав законну вимогу поліції, не заспокоївся, то був затриманий працівниками поліції за підозрою у вчиненні адміністративного правопорушення (ст. 185 КУпАП «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків»). Після прибуття до підрозділу поліції гр. А. поміщений в кімнату для затриманих. Перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння гр. А. спробував спертися на стіл, але спіткнувся і впав спиною на підлогу, внаслідок чого втратив свідомість. Черговим відділення поліції було викликано швидку медичну допомогу. Бригада швидкої медичної допомоги допомогла гр. А. прийти до тями. Хоча затриманий чинив спротив проведенню медичного огляду, бригада швидкої медичної допомоги встигла оглянути його голову і не виявила жодних тілесних ушкоджень. Поліцейські залишилися в кімнаті для затриманих та завершили складання протоколу про адміністративне правопорушення (стаття 185 КУпАП «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків»). Щоб ознайомитись та поставити підпис у протоколі про адміністративне правопорушення, гр. А. підвівся, проте втратив рівновагу й упав на підлогу без свідомості. Працівники поліції підійшли до гр. А. лише через дві хвилини, бо завершували заповнювати протокол, а вже після викликали швидку медичну допомогу. Через десять хвилин прибула бригада швидкої медичної допомоги, яка констатувала смерть гр. А. Згідно з лікарським свідоцтвом про смерть, вона настала внаслідок перелому кісток черепа та крововиливу під оболонки і в тканини головного мозку, що виникли внаслідок контакту з тупим предметом.

Надайте правову оцінку діям працівників поліції. Чи було порушено поліцейськими статтю 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 4.

09 червня 2023 року громадянку Іщенко доставили каретою швидкої медичної допомоги до психіатричної лікарні, де вона скаржилася на напад галюцинацій, тривогу та демонструвала плутаність мислення. Хоча медична документація свідчить, що гр. Іщенко не вважала себе хворою, її госпіталізували до лікарні на підставі документа, в якому було зафіксовано її усвідомлену згоду (однак пізніше стало відомо, що підпис підробив її тодішній чоловік). Під час перебування у лікарні заявниці діагностували гострий поліморфний психотичний розлад із симптомами шизофренії. Їй кололи нейролептики, а також її неодноразово прив'язували до ліжка для стримування. Згідно з її медичною картою, персонал лікарні застосовував обмеження, коли гр. Іщенко хотіла «кудись піти без причини», не виконувала команди або дратувалася. Гр. Іщенко під час лікування не давали доступу до ванної кімнати, не дозволяли гуляти на свіжому повітрі, піддавали дії постійного освітлення в нічний час, змушували виконувати обов'язки прибиральниці та доглядати за іншими пацієнтами, не дозволяли вдягати чистий одяг або спідню білизну, а також забороняли зустрічі з членами її родини. Проте після скарги матері до поліції громадянку Іщенко наступного ж дня виписали з лікарні.

Надайте правову оцінку діям медичних працівників психіатричного закладу. Які права відповідно до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод було порушено?

Завдання № 5.

01 травня 2023 року близько 18:30 гр. Петренко О. (вона працювала бухгалтером на підприємстві «Д.»), двох її охоронців, а також чоловіка і дочку затримали працівники поліції в ресторані та доставили до міського управління поліції. Протягом ночі гр. Петренко О. безперервно допитували, не дозволяли спати, їсти та пити, а також не давали медичних препаратів від астми. Працівники поліції примушували гр. Петренко О. надати викривальні показання щодо колишніх керівників підприємства «Д.». Близько опівночі працівник поліції дав їй воду, яка містила наркотичні речовини. Випивши її, гр. Петренко не могла повністю усвідомлювати та контролювати свої дії, підписала заяву, що нібито її почали переслідувати невідомі особи. Ці ж невідомі особи викрали й змусили її як бухгалтера підприємства «Д.» підписати низку фінансових документів.

Надайте правову оцінку діям поліцейським. Які права гр. Петренко О. відповідно до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод було порушено? Відповідь обґрунтуйте.

V. Опрацюйте наукові та навчальні, навчально-методичні джерела й підготуйте письмову відповідь на запропоновані теми: «Нелюдське покарання»; «Належні умови тримання під вартою».

VI. Підготуйте тестові завдання з теми «Заборона катувань та інших форм жорстокого поводження» (не менше 10 запитань).

VI. Словникова робота: види жорстокого поводження, тортури, катування, нелюдське поводження, нелюдське покарання, належні умови тримання під вартою, порушення права на повагу до людської гідності, мінімальний рівень жорстокості, «погане поводження», градація жорстокості поводження, Комітет ООН проти катувань, Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

ТЕМА 4. ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ ТА ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

1. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

1. Приватність особи у кіберпросторі.
2. Право на доступ до інтернету та цифрова ідентичність.
3. Актуальні питання щодо отримання згоди на обробку персональних даних.
4. Право на повагу до сімейного життя.
5. Право на таємницю листування, телефонних розмов та кореспонденцію.

II. Скласти схеми:

1. Приватність та конфіденційність.
2. Суб'єкти відносин, пов'язаних із персональними даними.
3. Вимоги до обробки персональних даних.
4. Захист та відповідальність за обробку персональних даних.
5. Підстави для обробки персональних даних.
6. Інформація з обмеженим доступом.
7. Підстави обмеження права на приватність.

III. Теми рефератів:

- I. Порядок отримання та підстави обробки персональних даних.
- II. Обробка та захист персональних даних працівниками поліції.
- III. Правові підстави обмеження права на приватність.
- IV. Захист права на особисте та сімейне життя.

IV. Вирішити тестові завдання:

1. Обробка даних про фізичну особу, які є конфіденційною інформацією, без її згоди можлива у випадку:

- A. обробка даних без згоди особи заборонена;
 - B. обробка даних можлива лише в інтересах національної безпеки;
 - C. обробка даних без згоди особи допускається лише на підставі дозволу прокурора;
 - D. лише на підставі рішення суду.
- #### **2. Забороняється обробка персональних даних про:**
- A. статеве життя, біометричні або генетичні дані;
 - B. расове або етнічне походження;
 - C. засудження до кримінального покарання;
 - D. правильно у всіх варіантах.

3. Породілля, заздалегідь усвідомлюючи про настання наслідків, прийняла рішення народжувати дитину вдома. Однак державні органи, посилаючись на чинне законодавство, заборонили домашні пологи навіть за умови наявності лікаря. На вашу думку, яке з прав людини, що захищені Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, може бути порушене?

- А. порушення відсутні;
- В. порушено право на життя;
- С. порушено право не бути підданим такому поводженню, що принижує гідність;
- Д. порушення права на повагу до приватного чи сімейного життя.

4. Суб'єкт персональних даних має право:

А. отримувати не пізніше як за сім календарних днів від дня надходження запиту, крім випадків, передбачених законом, відповідь про те, чи обробляються його персональні дані, а також отримувати зміст таких персональних даних;

В. отримувати не пізніше як за десять календарних днів з дня надходження запиту, крім випадків, передбачених законом, відповідь про те, чи обробляються його персональні дані, а також отримувати зміст таких персональних даних;

С. отримувати не пізніше як за двадцять календарних днів від дня надходження запиту, крім випадків, передбачених законом, відповідь про те, чи обробляються його персональні дані, а також отримувати зміст таких персональних даних;

Д. отримувати не пізніше як за тридцять календарних днів від дня надходження запиту, крім випадків, передбачених законом, відповідь про те, чи обробляються його персональні дані, а також отримувати зміст таких персональних даних.

5. Гр. Петрушенка І. В. за вироком суду засуджено до позбавлення волі на строк до 12 років. У період часу, коли гр. Петрушенко І. В. перебував у виправній колонії, адміністрація установи заборонила йому вести листування зі своєю сім'єю, а листи, які надходили засудженому, перераховувались працівниками колонії. Чи правомірні дії адміністрації виправної установи? Які права засудженого було порушено?

А. адміністрація колонії діяла в рамках закону, права засудженого не порушувались;

В. адміністрація колонії діяла в рамках закону, оскільки засудженим за особливо тяжкі злочини заборонено вести листування;

С. адміністрація діяла неправомірно, було порушено право на приватність;

Д. заборона засудженому вести листування безпідставна, однак перевірка листів проводиться працівниками колонії з мотивів безпеки.

6. Підставою для обробки персональних даних є:

А. наявність згоди суб'єкта персональних даних на обробку його персональних даних;

В. захист інтересів суб'єкта персональних даних;

С. необхідність виконання обов'язку володільця персональних даних, який передбачений законом;

Д. правильно в усіх варіантах.

7. Персональні дані підлягають видаленню або знищенню у разі:

А. після 2 років з моменту передачі даних для обробки;

В. після 5 років з моменту передачі даних для обробки;

С. після 7 років з моменту передачі даних для обробки;

Д. припинення правовідносин між суб'єктом персональних даних та володільцем чи розпорядником, якщо інше не передбачено законом.

8. Чи поширюється дія ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя» Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод на будинок особи, що був збудований без отримання необхідних дозволів та немає державної реєстрації?

А. в даному випадку дія статті 8 Конвенції поширюється;

В. правова позиція Європейського суду з прав людини з даного питання відсутня;

С. дія статті 8 Конвенції не поширюється в даному випадку;

Д. законодавством це питання не врегульовано.

9. Виходячи зі змісту Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини, як має оцінюватись відсутність у законодавстві зобов'язань державних органів щодо повідомлення особи про застосування щодо неї таємного спостереження після завершення відповідних заходів (огляд, виїмка кореспонденції тощо)?

А. має місце порушення прав людини, якщо державні органи діють у такий спосіб;

В. у разі застосування даних заходів не буде порушення права на приватність;

С. ці питання не відносяться до питань предметної юрисдикції Європейського суду з прав людини;

Д. державні органи на свій розсуд вирішують питання про повідомлення особі щодо проведення відносно неї негласних слідчих розшукових дій.

10. Яким нормативно-правовим актом гарантована реалізація «права на забуття»?

А. Конституцією України;

В. Законом України «Про захист персональних даних»;

С. Законом України «Про інформацію»;

Д. в українському законодавстві відсутній нормативно-правовий акт, який гарантує дане право.

V. Виконати практичні завдання:

Завдання № 1.

Складіть та заповніть таблицю відмінностей «конфіденційна інформація» та «персональні дані».

№ з/п	Конфіденційна інформація	Персональні дані

Завдання № 2.

Оперативні працівники поліції в рамках кримінального провадження здійснювали негласні слідчі розшукові дії. Зокрема, протягом двох місяців прослуховували телефонні розмови підозрюваного гр. Сидорченка О. О. з його захисником.

Надайте правову оцінку діям оперативних працівників поліції. Чи були обмежені конституційні права гр. Сидорченка О. О.? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 3.

Перебуваючи в місцях позбавлення волі, гр. Чубенко А. А. звертався зі скаргами до органів державної влади з різних питань. Проте деякі з таких листів були направлені не через адміністрацію виправної установи, як цього вимагає національне законодавство, а передані своїй матері, яка потім надсилала їх поштою до адресатів. Гр. Чубенко А. А. вчиняв так нібито для того, щоб не допустити перехоплення листів працівниками колонії. Однак з часом до нього було застосовано покарання за порушення порядку відправлення кореспонденції та поміщено у дисциплінарний ізолятор на п'ятнадцять днів.

Чи правомірно застосоване покарання до гр. Чубенка А. А.? Чи має місце порушення права на приватність? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 4.

Громадяни Середі М. І. оголошено про підозру у справі про підроблення документів (стаття 358 ККУ). Судом їй обрано запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання. Працівники поліції з дозволом на проведення обшуку квартири підозрюваної поїхали за місцем її мешкання. Проте гр. Середі М. І. в цей час знаходилася за містом у справах. Не чекаючи приїзду власниці, працівники поліції самотійно відкрили двері квартири та в подальшому провели обшук і вилучили речові докази. Після повернення

додому підозрювана виявила відсутність: двох мобільних телефонів, 3 тисячі доларів та ноутбук.

Надайте правову оцінку діям поліцейських. Чи було в даному випадку порушення права на повагу до особистого життя? Свою відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 5.

Під час тримання під вартою (з 20.02.2023 по 20.04.2023 року) гр. Проценко О. О. писав листи різним посадовим особам, у яких скаржився на умови його тримання під вартою. Відповідно до встановленого порядку ці листи надсилалися через адміністрацію установи тримання під вартою, яка відправляла їх адресатам. Кореспонденція підлягала автоматичному перегляду, за винятком листів, адресованих прокуратурі та Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини. 10 березня 2023 року гр. Проценко О. О. надіслав свого першого листа до Європейського суду з прав людини, опісля отримав два листи з відповідями. Проте ці листи були передані гр. Проценку О. О. після перегляду адміністрацією СІЗО.

Надайте правову оцінку діям адміністрації установи. Які права гр. Проценка були порушені в конкретному випадку?

VI. Опрацюйте рішення Європейського суду з прав людини та за результатами підготуйте письмову доповідь:

Справа «Лях проти України» рішення від 04.05.2023 року
(URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2023/05/17/20230517072725-72.pdf>);

Справа «Матюшок проти України» рішення від 11 липня 2024 року
(URL: <https://minjust.gov.ua/m/stattya-8-pravo-na-povagu-do-privatnogo-i-simeynogo-jittya>);

Справа «Єсічко та інші проти України» рішення від 08 лютого 2024 року
(URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2024/02/20/20240220172856-28.pdf>).

VII. Підготуйте тестові завдання на тему: «Право на приватність та захист персональних даних» (не менше 10 запитань).

VIII. Опрацюйте наукові джерела та підготуйте письмову інформацію на тему: «Захист конфіденційної інформації у віртуальному світі».

IX. Словникова робота: право на приватність, конфіденційна інформація, право на повагу до його приватного та сімейного життя, приватне житло, приватне спілкування, кореспонденція, право на інформацію, право на забуття, персональні дані, захист персональних даних, контролер, Європейський Суд з прав людини.

ТЕМА 5. СВОБОДА МИРНИХ ЗІБРАНЬ

I. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

1. Конституційне право на свободу мирних зібрань в Україні.
2. Міжнародно-правове регулювання права на свободу мирних зібрань.
3. Право на свободу мирних зібрань: практика Європейського суду з прав людини.
4. Місце права на свободу мирних зібрань у системі міжнародних стандартів з прав людини.

II. Скласти схеми:

1. Поняття, ознаки та порядок проведення мирних зібрань.
2. Правові підстави проведення мирних зібрань в Україні та в окремих європейських країнах.
3. Законні підстави припинення зібрань працівниками поліції.
4. Обмеження проведення зібрань.
5. Правові підстави обмеження конституційного права на свободу мирних зібрань в європейських країнах.
6. Типи мирних зібрань.

III. Теми рефератів:

1. Проведення мирних зібрань в умовах запровадженого правового режиму воєнного стану в Україні.
2. Вдосконалення законодавства щодо врегулювання питань, пов'язаних з мирними зібраннями.
3. Право на мирні зібрання: етапи становлення та розвитку.
4. Право на мирні зібрання в Україні: стан забезпечення та перспективи його удосконалення.
5. Європейський досвід захисту права на свободу мирних зібрань.
6. Повноваження державних органів щодо організації та забезпечення реалізації права на свободу мирних зібрань.

IV. Вирішити тестові завдання:

1. Хто уповноважений здійснювати парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини і громадянина?
 - A. народні депутати України;
 - B. голова Верховної Ради України;
 - C. омбудсмен;
 - D. Генеральний прокурор.
2. Законним вважається проведення мирного зібрання тоді, коли:

А. завчасно було сповіщено органи державної влади чи органи місцевого самоврядування;

В. на його проведення не було видано судової заборони;

С. зібрання має законну мету;

Д. завчасно сповіщено органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, на його проведення не було видано судової заборони, зібрання має законну мету.

3. До типових порушень права на свободу мирних зібрань з боку працівників поліції належать:

А. припинення мирного зібрання, стосовно якого відсутнє рішення суду про його заборону;

В. непропорційне застосування сили до учасників зібрання;

С. затримання учасників мирного зібрання, які не причетні до вчинення правопорушень;

Д. всі варіанти відповідей є правильними.

4. Відповідно до Конституції України, про намір провести мирне зібрання органи місцевого самоврядування повідомляють:

А. за добу до проведення мирного зібрання;

В. за тиждень;

С. завчасно;

Д. за 48 годин.

5. Хто уповноважений приймати рішення про обмеження конституційного права на свободу мирних зібрань в умовах запровадженого правового режиму воєнного стану в Україні?

А. суди загальної юрисдикції;

В. Верховна Рада України;

С. Президент України;

Д. Рада національної безпеки та оборони.

6. Згідно з Основним Законом, хто має право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи, демонстрації?

А. іноземці;

В. особи без громадянства, біженці;

С. громадяни України;

Д. всі, хто на законних підставах перебувають на території України.

7. В якому нормативно-правовому акті закріплено норму про проведення мітингів, зборів, походів, демонстрацій?

А. у Конституції України;

В. у Кодексі України про адміністративні правопорушення;

С. у Кримінальному кодексі України;

Д. в Законі України «Про мирні зібрання».

8. Який орган приймає рішення про встановлення заборони на проведення мирного зібрання?

А. Національна поліція;

- В. прокуратура;
- С. суд;
- Д. органи місцевого самоврядування.

9. В якому суді організатори мирного зібрання можуть оскаржити рішення щодо заборони на його проведення?

- А. районний, міськрайонний суд;
- В. Вищий господарський суд;
- С. Адміністративний суд;
- Д. Апеляційний суд.

10. Чи дозволяється проведення мирних зборів громадянами України в умовах запровадженого правового режиму воєнного стану?

- А. забороняється проведення мирних зборів;
- В. дозволяється, проте необхідно повідомляти органи місцевого самоврядування не пізніше ніж за 48 год.;
- С. дозволяється, проте кількість учасників має бути не більше 30 осіб;
- Д. чинним законодавством не передбачено обмежень щодо проведення мирних зібрань в умовах правового режиму воєнного стану.

V. Виконати практичні завдання:

Завдання № 1

У запропонованій таблиці визначте відмінні ознаки різних форм мирних зібрань: «мітингів», «зборів», «демонстрацій».

№ з/п	Мітинги	Збори	Демонстрації
1			
2			
3			
4			

Завдання № 2.

17 липня громадянин Чапленко В. В., що діяв від імені громадської організації «Зелене місто», повідомив органи місцевого самоврядування

м. Одеса про намір провести 19 липня о 13:00 мирне зібрання (пікет) перед будівлею Одеської міської ради. Вказаною метою зібрання була вимога завершити будівництво житлових будинків в прибережній зоні. У відповідь листом цього ж дня Одеська міська рада повідомила Чубенка В. В. про те, що проведення пікету після попередження у такий короткий строк буде вважатися незаконним, а заяву про проведення мітингу необхідно подавати не пізніше, ніж за десять днів до його проведення.

Надайте правову оцінку в даній ситуації. Який термін подання заяви про проведення мирних зборів? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 3.

Під час проведення мирних зібрань біля міської ради один із учасників мітингу, гр. Кононенко І., кинув у вікно будівлі «коктейль Молотова», після чого розпочалася пожежа. Працівники поліції затримали дану особу. Однак під час затримання гр. Кононенко І. чинив агресивний опір, тому поліцейськими було застосовано спеціальні засоби («гумові кийки») та нанесено ними удари по голові та спині.

Надайте правову оцінку діям учасника мирних зборів. Чи правомірним було застосування спеціального засобу по відношенню до гр. Кононенка І.? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 4.

Група людей (30 осіб) вийшла на акцію протесту до Головного управління Національної поліції (ГУНП), висловлюючи своє невдоволення щодо строків досудового розслідування та безрезультатні пошуки підозрюваного у вбивстві громадського активіста. Однак керівництво ГУНП дало вказівку територіальному підрозділу поліції розігнати натовп протестуючих, посилаючись на те, що акції протесту проводяться незаконно.

Надайте відповіді на питання: Чи є акція протесту в даному випадку незаконною? Чи потребує така форма мирного зібрання узгодження із органами місцевого самоврядування? Чи вважаються правомірними вказівки керівництва ГУНП? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 5.

25 травня 2025 року студенти (20 осіб) одного із закладів вищої освіти пройшли мовчазним маршем по центральному проспекту міста. Через 40 хвилин з моменту початку маршу їх затримали працівники поліції. Студенти обурились таким діям, оскільки марш був мовчазний, публічний порядок порушено не було, по проїзній частині дороги ніхто не рухався, і відповідно рух транспорту не обмежувався.

Чи потребує узгодження із місцевою владою проведення мовчазного маршу? Чи були підстави у поліції для затримання учасників маршу? Відповідь обґрунтуйте.

VI. Опрацюйте рішення Європейського суду з прав людини та за результатами підготуйте письмову доповідь:

Справа «Буткевич та Закревська проти України» рішення від 13.03.2025 року (URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2025/04/06/20250406124157-91.pdf>);

Справа «Свердлова та Шевченко проти України» рішення від 23 січня 2025 року (URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2025/02/17/20250217092914-45.pdf>);

Справа «Краснянчук та Ковальов проти України» рішення від 28 листопада 2024 року (URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2025/01/17/20250117121715-51.pdf>).

VII. Підготуйте тестові завдання з теми «Свобода мирних зібрань» (не менше 10 запитань).

VIII. Опрацюйте наукові джерела та підготуйте письмову інформацію на тему: «Підстави на обмеження права на мирні зібрання».

IX. Словникова робота: право на мирні зібрання, свобода мирних зібрань, генезис права на мирні зібрання, практика Європейського суду з прав людини щодо мирних зібрань, мітинги, збори, демонстрації, акції протесту, мовчазні марші, «завчасне» повідомлення органи місцевого самоврядування, підстави обмеження права на свободу мирних зібрань.

ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ І ДОТРИМАННЯ ПРАВ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ЛЮДЕЙ

I. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

1. Характеристика поняття безбар'єрна грамотність.
2. Правила безбар'єрного спілкування.
3. Гендерна рівність та недискримінація в Національній поліції України.
4. Право на інклюзивну освіту.
5. Реалізація програми в Україні «Університети третього віку».

II. Скласти схеми:

1. Безбар'єрність та її види.
2. Інклюзивна освіта.
3. Основні ознаки дискримінації в органах поліції.

III. Теми рефератів:

1. Створення безбар'єрного простору в Україні.
2. Забезпечення фізичної безбар'єрності.
3. Проблематика етнічного профайлінгу в діяльності правоохоронних органів.
4. Захист від дискримінації за ознакою інвалідності.
5. Рівність й толерантність у роботі поліцейського.

IV. Вирішити тестові завдання:

1. Практика використання у діяльності правоохоронних органів без об'єктивних підстав, упередженого відношення до представників національних меншин – це:

- A. дискримінація;
- B. расизм;
- C. етнічний профайлінг;
- D. ксенофобія.

2. Основними недоліками у протидії ксенофобії та расизму в діяльності правоохоронних органів є:

- A. відсутність статистики щодо таких правопорушень;
- B. низький рівень взаємодії між правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування;
- C. неправильна класифікація таких правопорушень;
- D. всі варіанти відповідей є правильними.

3. Вказівка у медіа на національність підозрюваного у вчиненні правопорушення вважається:

- А. обов'язковою умовою;
- В. «мовою ворожнечі»;
- С. елементом профілактики;
- Д. методом попередження правопорушень.

4. Розкрийте зміст поняття «дискримінація». Це:

- А. процес нав'язування людині або групі людей негативної соціальної ролі на основі певної наявної ознаки держав;
- В. знущання над особою на робочому місці;
- С. цькування особи у закладі освіти;
- Д. обмеження можливостей для членів певної групи відносно можливостей інших груп.

5. Надайте визначення поняття «стигматизація». Це:

- А. процес нав'язування людині або групі людей негативної соціальної мітки через певну особливість;
- В. знущання над особою на робочому місці;
- С. цькування особи у закладі освіти;
- Д. обмеження можливостей для членів певної групи відносно можливостей інших груп.

6. Фізична безбар'єрність передбачає:

- А. наявність об'єктів фізичного оточення, які доступні для всіх суспільних груп;
- В. наявність доступу до інформації;
- С. наявність доступу до публічних послуг;
- Д. всі варіанти відповідей є правильними.

8. Інклюзивно-ресурсні центри функціонують з метою:

- А. забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2-х до 18-ти років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти;
- В. реалізації права на освіту всіх соціальних груп;
- С. допомога людям похилого віку;
- Д. надання адміністративних послуг для пенсіонерів.

9. Безбар'єрність – це забезпечення рівних прав та можливостей для:

- А. осіб із інвалідністю;
- В. для маломобільних людей;
- С. всіх людей;
- Д. для дітей.

10. Згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року «Про схвалення Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на 2030 рік», які види безбар'єрності відсутні?

- А. економічна безбар'єрність;
- В. політична безбар'єрність;

- С. інформаційна безбар'єрність;
- Д. цифрова безбар'єрність.

V. Виконати практичні завдання:

Завдання № 1.

У запропонованій таблиці напишіть види безбар'єрності та їх характерні ознаки.

№ з/п						
1						
2						
3						
4						

Завдання № 2.

Громадянка Антоненко І. після аварії у 14 років переміщається на інвалідному візочку. У 18 років вона вирішила пройти курси для водіння, скласти іспит та отримати посвідчення водія. Після пошуку шкіл для підготовки водіїв гр. Антоненко І. отримала негативні відповіді, які аргументовані тим, що в їх школах навчаються тільки здорові люди.

Проаналізуйте дану ситуацію. Які права гр. Антоненко І. було порушено? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 3.

Пенсіонерка Григоренко В. І., що мала диплом інженера, який отримала у 1980 році, вирішила вступити до закладу вищої освіти на факультет філології та подала необхідні документи. Проте після завершення вступної кампанії їй повідомили, що її документи приймальна комісія до конкурсу не допустила, бо гр. Григоренко В. І. виповнилось 62 роки, а заклад приймає на навчання осіб не старше 40 років.

Надайте відповіді на питання: Чи визначені законом в Україні вікові обмеження на вступ до закладів вищої освіти? Чи були в конкретному випадку порушені права громадянки? Відповіді обґрунтуйте.

Завдання № 4.

Працівники поліції під час патрулювання в районі залізничного вокзалу зупинили гр. Пономаренка В. В., представника ромської національності, та попросили надати на перевірку документи. Після

перевірки даних в інформаційному порталі Національної поліції документи було повернуто. Однак поліцейські почали вимагати показати вміст кишень та сумки. Гр. Пономаренко В. В. відмовився, аргументуючи це тим, що поліцейські упереджено до нього ставляться та намагаються безпідставно притягнути його до відповідальності.

Надайте відповіді на питання: Чи перевищили повноваження поліцейські? Чи має місце в даній ситуації етнічний профайлінг? Відповіді обґрунтуйте.

Завдання № 5.

Після завершення закладу вищої освіти у віці 22 роки гр. Радченко Олена прийшла на співбесіду до приватної компанії на посаду менеджера. Та на співбесіді їй було відмовлено у прийнятті на роботу, пояснюючи це тим, що вона молода та без необхідного досвіду роботи.

Чи допущена в даному випадку дискримінація з боку роботодавця? Надайте обґрунтовану відповідь.

VII. Підготуйте тестові завдання з теми «Особливості захисту і дотримання прав окремих категорій людей» (не менше 10 запитань).

VIII. Опрацюйте наукові джерела та підготуйте письмову інформацію на тему: «Безбар'ерна грамотність як ключ до рівних можливостей».

IX. Словникова робота: безбар'єрність, фізична безбар'єрність, інформаційна безбар'єрність, інклюзивна освіта, університети третього віку, рівність людей, дискримінація, етнічний профайлінг, гендерна рівність, права дітей та осіб з інвалідністю, толерантність.

ТЕМА 7. МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО ТА ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

I. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

1. Міжнародний правовий захист жертв війни та цивільних об'єктів.
2. Захист дітей та жінок в міжнародному гуманітарному праві.
3. Співвідношення прав людини та міжнародного гуманітарного права.
4. Міжнародний кримінальний суд.

II. Скласти схеми:

1. Відмінність термінів «війна», «збройний конфлікт», «агресія».
2. Женевські конвенції 1949 року.
3. Нейтральні держави в умовах збройного конфлікту.
4. Учасники збройного конфлікту.

III. Теми рефератів:

1. Сексуальне насильство в умовах збройного конфлікту.
2. Правовий статус військовополонених.
3. Правові наслідки початку збройного конфлікту.
4. Заборонені засоби ведення війни.
5. Порушення законів та звичаїв ведення війни.

IV. Вирішити тестові завдання:

1. Імунітет від нападу, відповідно до міжнародного гуманітарного права, мають:

- A. цивільні особи, незалежно від участі у збройному конфлікті;
- B. некомбатанти, які взяли зброю до рук з метою самозахисту;
- C. цивільна особа, яка бере безпосередню участь у збройному конфлікті;
- D. комбатанти.

2. Принцип розрізнення означає заборону нападу:

- A. на цивільних осіб;
- B. на культурні цінності;
- C. на військові об'єкти;
- D. на цивільних осіб та цивільні об'єкти.

3. Згідно з міжнародним гуманітарним правом до військових об'єктів належать:

- A. будівля музею, в якій розташовано штаб військових;
- B. банк, яким користуються цивільне населення та військові;
- C. міст, який час від часу використовується військовими;

D. будинок, в якому проживають сім'ї військових.

4. Міжнародне гуманітарне право (МГП) – це:

- A. право збройних конфліктів;
- B. право соціальних конфліктів;
- C. право політичних конфліктів;
- D. право економічних конфліктів.

5. До заборонених засобів ведення бойових дій належать:

- A. зброя, що використовується збройними силами для фізичного знищення супротивника;
- B. звичайна зброя, яка спричиняє надмірні ушкодження або має невибірккову дію;
- C. будь-яка запалювальна зброя;
- D. реактивні системи залпового вогню.

6. Основоположні документи міжнародного гуманітарного права:

- A. Загальна декларація прав людини 1948 року;
- B. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року;
- C. Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи;
- D. Конвенція про права дитини 1989 року.

7. Принцип розрізнення:

- A. вимагає від сторін конфлікту розрізняти цивільне населення й комбатантів, а також цивільні та військові об'єкти;
- B. вимагає, щоб сторони збройних конфліктів вживали лише ті заходи, які є необхідними для досягнення військової переваги;
- C. означає, що військова перевага, яка здобута в результаті військової операції, має переважати шкоду, заподіяну в її ході цивільним особам і цивільним об'єктам;
- D. вимагає гуманного ставлення до полонених.

8. Емблема у вигляді синьо-білого щита позначає об'єкти:

- A. греблі, дамби, атомні електростанції;
- B. культурної спадщини;
- C. цивільної оборони;
- D. окуповані території.

9. Які емблеми не використовуються у міжнародному гуманітарному праві?

- A. Червоний Хрест;
- B. Червоний Півмісяць;
- C. Червоне Сонце;
- D. Червоний Кристал.

10. На територіях, які тимчасово перебувають в окупації, необхідно:

- A. забезпечувати населення за допомогою усіх наявних засобів продуктами харчування та медичними матеріалами;
- B. надавати пільги на комунальні послуги;

С. фінансувати розвиток бізнесу;

Д. забезпечувати зовнішньоекономічну діяльність з окупованою територією.

V. Підготуйте кросворд на тему: «Учасники збройного конфлікту».

VI. Підготуйте тестові завдання з теми: «Міжнародне гуманітарне право та захист прав людини» (не менше 10 запитань).

VII. Опрацюйте наукові джерела та підготуйте письмову інформацію на тему: «Міжнародна кримінальна відповідальність індивіда».

VIII. Опрацюйте наукові та навчальні, навчально-методичні джерела й підготуйте письмовий звіт на тему: «Поняття та процедура оголошення війни».

IX. Словникова робота: право збройних конфліктів, Женевські конвенції, оголошення війни, комбатанти, некомбатанти, розвідники, найманці, цивільне населення, військові об'єкти, розпізнавальні знаки, емблеми МГП, право Женеви, право Гааги, нейтральні держави, гуманітарні організації, режим окупації, правовий статус військовополонених, засоби та методи ведення війни, право на правду, право на встановлення істини, міжнародна кримінальна відповідальність, міжнародно-правові наслідки завершення збройного конфлікту.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні нормативні акти:

1. Загальна декларація прав людини : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. № 217 А (III). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 4 лист. 1950 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
3. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1984 р. № 39/46. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
4. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 21 груд. 1965 р. № 2106. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105.
5. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966 р. № 2200А. URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
6. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18.10.1907 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text.
7. Конвенція про захист цивільного населення під час війни. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.
8. Женевська Конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.
9. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у регулярних арміях. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text.
10. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, що потерпіли в корабельних аваріях, зі складу збройних сил на морі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text.
11. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text.
12. Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців від 04.12.1989 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_103#Text.
13. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13.01.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#Text.

14. Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 18 груд. 1992 р. № 47/33. URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_225.

15. Декларація про поліцію: Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи від 8 трав. 1979 р. № 690 (1979). URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.

16. Про Європейський кодекс поліцейської етики : Рекомендація Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи від 19 вер. 2001 р. URL: <http://polis.osce.org/library/f/2687/1492/CoE>.

17. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 17 груд. 1979 р. № 34/169. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282.

18. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству проти жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від 1 серпня 2014 р. (ратифікована 20 червня 2022 року).

19. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>.

20. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14 квітня 2022 року № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.

21. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки: Закон України від 14 квітня 2022 року № 2198-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-20#Text>.

22. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

23. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

24. Про доступ до публічної інформації: від 08.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.

25. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>.

26. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

27. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

28. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

29. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.

30. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 14.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>.

31. Кримінальний кодекс України: від 05.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

32. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 06.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Постанови, накази, розпорядження:

1. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 р. № 1544-р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80>.

2. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів: наказ Міністерства соціальної політики України від 07.02.2020 р. № 86. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0211-20>.

3. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 р. № 1544-р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80>.

4. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів: наказ Міністерства соціальної політики України від 07.02.2020 р. № 86. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0211-20>.

5. Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України №119/2021. URL. <https://www.president.gov.ua/documents/1192021-3753>.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Дотримання прав в діяльності органів Національної поліції: навчальний посібник / О. В. Ковальова, А. І. Берендєєва, А. Г. Пишна, В. Ю. Томіна. Одеса. 2020. 180 с.

2. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посібник. – 2-е вид. перероб. і доп. / Кол. авт.; за ред. д.ю.н., доц. В. О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2018. 260 с.

3. Захист та дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів: Навчальний посібник М. В. Корнієнко, А. І. Берендєєва, В. Ю. Томіна. Одеса. 2021. 141 с.

4. Дешко Л., Васильченко О. Обмеження прав і свобод людини і громадянина та роль Вищої ради правосуддя в забезпеченні незалежного правосуддя та права кожного на захист прав і свобод незалежним судом. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* 2023. С. 438-442.

5. Майкун Х. В. Право на свободу та право на особисту недоторканність у контексті нормативного забезпечення та прецедентної практики Європейського суду з прав людини. *Юридичний науковий електронний журнал* № 4 2022 С. 243-247.

6. Волошанівська Т. В., Федоров І. В. Процесуальний порядок забезпечення права підозрюваного, обвинуваченого на захист як реалізація засади кримінального провадження: практика ЄСПЛ. Проблеми становлення правової демократичної держави. *Південноукраїнський правничий часопис*. Одеса 2022 С. 102-107.

7. Максименцева Н. О. Обмеження конституційних прав і свобод громадян в період воєнного стану. *Право та державне управління*. 2022. № 1. С. 41-48.

8. Іващенко В. О. Міжнародні аспекти заборони катування. Матеріали Крим. Право НАВСУ. Київ. 2022. С. 53-55.

9. Сандула Л. М. Заборона катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання: застосування практики Європейського суду з прав людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. С. 624-626.

10. Ягунов Д. В. Катування як елемент соціального контролю у ХХІ столітті (політичні та правові аспекти). *Політичне життя*, 2021, 1. С. 66-83.

11. Білаш О. В. Питання законодавчого врегулювання мирних зібрань в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Випуск 71. С. 216–221.

12. Ярмол Л., Грицишин В. Реалізація права на мирні зібрання в Україні в період війни. Незалежність України: права людини та національна безпека: збірник матеріалів Другої міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 20 травня 2022 року) / Національний університет «Львівська політехніка»; упоряд. Л. В. Ярмол. Львів: Галицька видавнича спілка, 2022. С. 240-242.

13. Кузніченко С. О. Концепт обмеження прав людини в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1(2). С. 32-36.

14. Царенко О. М., Тична Б. М., Фучук Т. Ю. Порушення норм міжнародного гуманітарного права в умовах російської збройної агресії № 4 (2023): *Аналітично-порівняльне правознавство*. С. 607-611.

15. Яцковина В. В. Міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 49-53.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>.
2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>.
3. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Міністерства юстиції. URL: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini>.

Для нотаток

Навчальне видання

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Методичні рекомендації до самостійної роботи

Укладачі:

**Боняк Валентина Олексіївна
Войтюк Марина Петрівна**

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуга*
Коректор *М. С. Касян*

Підп. до друку 27.06.2025. Формат 60×84/16. Друк – цифровий.
Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 2,56. Обл.-вид. арк. 2,75.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, sed@dduvs.edu.ua
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців ДК № 8112 від 13.06.2024